

NÓI GIẢM NÓI TRÁNH

I – NÓI GIẢM NÓI TRÁNH VÀ TÁC DỤNG CỦA NÓI GIẢM NÓI TRÁNH

1. Những từ ngữ in đậm trong các đoạn trích sau đây có nghĩa là gì ? Tại sao người viết, người nói lại dùng cách diễn đạt đó ?

– Vì vậy, tôi để sẵn mấy lời này, phòng khi tôi sẽ **đi gặp cụ Các Mác, cụ Lê-nin và các vị cách mạng đàn anh khác**, thì đồng bào cả nước, đồng chí trong Đảng và bầu bạn khắp nơi đều khỏi cảm thấy đột ngột.

(Hồ Chí Minh, Di chúc)

– *Bác đã **đi** rồi sao, Bác ơi !
Mùa thu đang đẹp, nắng xanh trời.*

(Tố Hữu, *Bác ơi!*)

– Lượng con ông Độ đây mà... Rõ tội nghiệp, về đến nhà thì bố mẹ **chẳng còn**.

(Hồ Phương, *Thư nhà*)

2. Vì sao trong câu văn sau đây, tác giả dùng từ ngữ **bầu sữa** mà không dùng một từ ngữ khác cùng nghĩa ?

*Phải bé lại và lặn vào lòng một người mẹ, áp mặt vào **bầu sữa** nóng của người mẹ, để bàn tay người mẹ vuốt ve từ trán xuống cằm, và gãi rôm ở sống lưng cho, mới thấy người mẹ có một êm dịu vô cùng.*

(Nguyễn Hồng, *Những ngày thơ ấu*)

3. So sánh hai cách nói sau đây, cho biết cách nói nào nhẹ nhàng, tế nhị hơn đối với người nghe.

– Con dạo này **lười lắm**.

– Con dạo này **không được chăm chỉ lắm**.

Ghi nhớ

Nói giảm nói tránh là một biện pháp tu từ dùng cách diễn đạt tế nhị, uyển chuyển, tránh gây cảm giác quá đau buồn, ghê sợ, nặng nề ; tránh thô tục, thiếu lịch sự.

II – LUYỆN TẬP

1. Điền các từ ngữ nói giảm nói tránh sau đây vào chỗ trống /.../ : đi nghỉ, khiếm thị, chia tay nhau, có tuổi, đi bước nữa.

a) Khuya rồi, mời bà /.../

b) Cha mẹ em /.../ từ ngày em còn rất bé, em về ở với bà ngoại.

c) Đây là lớp học cho trẻ em /.../

d) Mẹ đã /.../ rồi, nên chú ý giữ gìn sức khoẻ.

e) Cha nó mất, mẹ nó /.../ , nên chú nó rất thương nó.

2. Trong mỗi cặp câu dưới đây, câu nào có sử dụng cách nói giảm nói tránh ?

- a₁) Anh phải hoà nhā với bạn bè !
- a₂) Anh nên hoà nhā với bạn bè !
- b₁) Anh ra khỏi phòng tôi ngay !
- b₂) Anh không nên ở đây nữa !
- c₁) Xin đừng hút thuốc trong phòng !
- c₂) Cấm hút thuốc trong phòng !
- d₁) Nó nói như thế là thiếu thiện chí.
- d₂) Nó nói như thế là ác ý.
- e₁) Hôm qua em hôn với anh, em xin anh thứ lỗi.
- e₂) Hôm qua em có lỗi với anh, em xin anh thứ lỗi.

3. Khi chê trách một điều gì, để người nghe dễ tiếp nhận, người ta thường nói giảm nói tránh bằng cách phủ định điều ngược lại với nội dung đánh giá. Chẳng hạn, đáng lẽ nói "*Bài thơ của anh dở lắm*" thì lại bảo "*Bài thơ của anh chưa được hay lắm*". Hãy vận dụng cách nói giảm nói tránh như thế để đặt năm câu đánh giá trong những trường hợp khác nhau.

4. Việc sử dụng cách nói giảm nói tránh là tùy thuộc vào tình huống giao tiếp. Trong trường hợp nào thì không nên dùng cách nói giảm nói tránh ?